

Ruprechtický „Jeruzalém“

U obrázku

JIŘÍ VOCHOMŮRKA

Poničené a neúplné sousoší Kalvárie z roku 1807

Poutní místo „U Obrázku“ v Ruprechticích je unikátním duchovním prostorem, který je reprezentován křížovou cestou, secesní svatyní a pozdně barokním sousoším Kalvárie se studánkou. Tento soubor tvoří významný architektonicko-přírodní celek mariánského kultu. Právě pro tento kult je charakteristické, že jeho památky jsou často citlivě vkomponované do přírodního prostředí.

Pověst o vzniku poutního místa zaznamenal liberecký arciděkan a vlastivědný badatel Anton Hoffmann. Zdejší lesní pramen se stal již v 18. století vítaným osvěžením pro dřevorubce, kteří tu káceli okolní lesy, aby je přeměnili na pole. Kdosi z nich tu na blízky strom zavěsil obrázek Panny

Marie malovaný na plechu. Vodě ze studánky se postupem času začaly připisovat zázračné účinky a studánce se začalo říkat U Obrázku. Pověst se rychle šířila a ke studánce chodilo čím dál více lidí. Když onemocněl sám majitel pozemku rychtář Johan Georg Wöber, slíbil, že když ho studánka uzdraví, vztyčí u ní velký kříž. Rychtář se uzdravil a svůj slib splnil. Roku 1807 nechal postavit kříž ve formě kalvárie s postavami Panny Marie a sv. Jana Evangelisty. Dal také opravit starý obrázek Panny Marie. Dne 9. září 1807 byla kalvárie vysvěcena libereckým děkanem P. Philippem Paulem a vše bylo následně zaznamenáno na její zadní stranu. Když roku 1817 voda ze studánky uzdravila slepého čtyřletého chlapce z Raspe-

navy, místo se stalo opravdu populárním. V roce 1833 dal Johan Georg Wöber podél cesty ke studánce zbudovat křížovou cestu se čtrnácti zastaveními, nechal vysázet kaštanovou alej a u studánky zasadit lípy. Obec Ruprechtice z tohoto přílivu poutníků samozřejmě těžila. Dařilo se hospodám, na dvoře Wöberově byl dokonce stálý kolotoč a často sem zavítala i divadelní společnost či potulní zpěváci.

Velký příval poutníků vedl k tomu, že se o Ruprechtice začala zajímat i litoměřická konzistoř. Liberecký děkan Franz Wolf informoval 7. února 1840 zneklidněnou biskupskou konzistoř o tom, že se poutníci o nedělích řádně zúčastňují bohoslužeb v děkanském kostele, přijímají svátosti a teprve po splnění svých povinností odcházejí v malých skupinkách ke studánce. Konzistoř však v odpovědi nabádala liberecké kněze, aby poučili lid a skoncovali tak s pověstmi o zázračné ruprechtické studánce. K tomu zjevně nedošlo.

Detail reliéfu stojící Panny Marie v plášti s dlouhými rozpuštěnými vlasy s rukama složenýma v přímlyvném postoji

Wöberův syn Anton nechal v šedesátých letech obnovit kalvárii i křížovou cestu. Roku 1891 zemřel poslední mužský potomek rodu Wöberů (nyní již Weberů) Wendelin a pozemek s poutním místem zdědila jeho sestra Antonie Weberová, provdaná Wildnerová. Místo se studánkou dále lákalo množství lidí. Bylo ale také potřeba podpořit projekt stavby kostela, který v Ruprechticích stále chyběl. A tak 4. prosince 1892 ustanovila obec stavební výbor, v jehož čele stál arciděkan Anton Hoffmann a Antonie Wildnerová. Výbor začal na stavbu kostela (někdy též označovaného jako kaple) vybírat peníze. Zprvu se zdálo, že peněz bude dostatek, Johanna Millerová do-

Jihovýchodní pohled na kostel Matky Boží U obrázku, arch. M. Kühn, H. Fanta. Slavnostně vysvěcen v roce 1907

konce k tomuto účelu odkázala svůj pozemek ležící v blízkosti poutního místa. Avšak po prvotním nadšení začala finanční sbírka váznout. Naštěstí Antonie Wildnerová, její švagrová Ludmilla Elgerová (roz. Wildnerová), arciděkanové Anton Hoffmann, Ferdinand Bergmann a Gustav Buder nepolevili a zůstali ve snaze získat peníze a v osvětové činnosti aktivní.

Stavební výbor zadal 13. března 1906 práce na kostele staviteli Alfredu Hübnerovi pod vedením architektů Maxe Kühna a Heinricha Fanty. K šedesátému výročí vlády císaře Františka Josefa I. (1908) darovala Antonie Wildnerová pozemky s novostavbou, kalvárií, křížovou cestou a přilehlými prostranstvími o výměře 1,87 ha libereckému arciděkanství. Proto byl na počest Františka Josefa I. a zároveň Antonie Wildnerové, která toho pro stavbu kostela tolik vykonala, kostel pojmenován „Römisch-katholische Jubiläums Bildkirche“.

Nejstarším uctívaným artefaktem tohoto místa je dodnes stojící sousoší Kalvárie z roku 1807, jehož autorem je sochař Benedikt Herden z Martinkovic na Broumovsku. Svým ztvárněním, reliéfním dekorem a velikostí je téměř totožná s Kalvárií pod kostelem v Božanově. Liší se pouze ústředním motivem. V Liberci je jím reliéf Ježíše Krista, který je umístěn na středním pilíři.

Kalvárie představuje důležitý ikonografický motiv křesťanské věrouky. Kalvárie neboli „Golgota“ – lat. calvariae locus („místo lebky“) – je název pahorku v Jeruzalémě, kde se konaly popravy a kde měl být Ježíš Nazaretský ukřižován. Označuje se tak také výtvarné zobrazení „Ukřižování Ježíše Krista“ často spolu s dvěma lotry, ale pravidelně s Pannou

Viditelná poškození objektu. Socha Panny Marie chybí zcela, socha sv. Máří Magdalény se dochovala pouze v torzu (dochoval se pouze trup), soše sv. Jana Evangelisty chybí hlava a ruce v zápěstí. Velmi výrazně je poškozen i korpus Ježíše Krista, který je bez paží a bez hlavy

Zadní strana římsy s nápisem informujícím o zřizovateli a vročení. (Mit erlaubnis der Genedigen Grund Herschaft) Hat gestiftet Zür ehre Gottes diese Statua Johan Georg Wöber (Damaliger Richter Und seine ehe Frau Theresia gb. Michlerin) im Jahr 1807 den 9ten. September

Marií a sv. Janem Evangelistou. Ve střední Evropě se první kalvárie objevují až v 17. století.

Aktuální stav sochařského díla v Ruprechticích bohužel neodpovídá jeho vysoké kulturní a umělecké hodnotě, v minulosti došlo k tak závažnému poškození všech komponentů, že je nutné jej kvalifikovat jako evidentně havarijní. Socha Panny Marie zcela chybí, socha sv. Máří Magdalény se dochovala pouze v torzu (trup), soše sv. Jana Evangelisty chybí hlava a ruce v zápěstí. Velmi výrazně je poškozen i korpus Ježíše Krista, z něhož se dochovalo pouze torzo trupu, bez paží a bez hlavy; obdobné poškození vykazuje i reliéf Panny Marie. Vlivem destrukcí tmelu ve spárách i vlivem eroze a pohybu terénu došlo k výrazné destabilitě celého sousoší. Kolem něj se nachází větší množství kamenných úlomků, zbytků původní kamenné balustrády, soklu apod. Sochařské dílo neodkladně vyžaduje komplexní restaurátorský zásah, včetně úpravy okolí.

Mgr. Jiří Vochomůrka

pracovník Národního památkového ústavu v Liberci

Kámen s nápisem: „RPAM a 1768“

Relikty kamenných kvádrů kdysi honosné studánky.